

RADÁNYI NORBERT

Validpack

– a felnőttoktatói validáció lehetséges eszköze

A validációról

Napjainkban egyre többet hallani a nem formális úton szerzett tudásról, valamint az előzetes tudás elismeréséről. Előzetes tudásnak nevezzük az életünk során elsajátított készségeket, képességeket, illetve az általuk szerzett tapasztalatok összességét, melyeket akár a tanulás, akár a munkafolyamatok alatt szereztünk és nem feltétlenül tudunk valamilyen dokumentummal igazolni.¹

A XXI. század kezdete óta foglalkoznak az előzetes tudás elismerésével (validációval) az Európai Unióban. Napjainkban pedig egyre fontosabbá vált, hogy megtalálják a legjobban alkalmazható módszereket és eszközöket, amelyek segítik a validációs eljárásokat. Ahhoz, hogy teljes képet kapjunk az előzetes tudáselismerésről előbb meg kell értenünk annak alapjait.

Az élethosszig tartó tanulás során formális, non-formális, illetve informális tanulással gyarapíthatjuk tudásunkat, tehát ezek a környezetek felölelik a tudás megszerzésének összes módját. Ez a három fogalom képezi a validáció alapjait, hiszen lényegében az egyes tanítási és tanulási környezetek közötti átjárhatóságról van szó.

Az oktatáspolitikai felfogás a formális tanulást tekinti a legfontosabb tanulási tevékenységnek, így a formális tanulásról alkotott kép, és elsődleges helyzet az emberek tudatában is hasonlóképp szerepel. A non-formális tanulást mindig a formális tanulás alá helyezik, az informálisról pedig sokszor szót sem ejtenek. Úgy gondolom, hogy a tanítás és a tanulás minden formája fontos, ha iskolarendszeren belül, ha pedig kívül vagy csak egymás közt cserélődik az információ. Mindenhol képesek vagyunk tudásra, illetve új kompetenciákra szert tenni. És ezt a sokrétű tudást valahogyan fel kell térképezni, összegezni és elismerni az iskolarendszeren belül és a munka világában is. A validációs eljárások éppen ezt a célt szolgálják.

A validáció olyan eljárási folyamatot jelent, amely során a különböző tanulási környezetekben megszerzett ismereteket, készségeket, kompetenciákat adott (előre definiált) követelményekkel/kritériumokkal vetik össze. Ha a felsoroltak megfelelnek ezeknek az előre meghatározott követelményeknek, akkor az erre felhatalmazott testületek/intézmények/szervezetek, illetve személyek jóváhagyásával elismerhetők lesznek ezek az előzetesen megszerzett tudásanyagok. Tehát ez által lehetővé válik az adott képesítés közvetlen megszerzése, vagy az elismertek beszámítása az adott képzésbe. Azonban azzal kapcsolatban, hogy mely személyek, vagy szervezetek

¹ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-12-936_hu.htm?locale=fr (2012.09.18.)

jogosultak az ilyenfajta tevékenységekre vagy döntésekre, még nincs konkrét meghatározás.²

A validációs eljárások nagyon fontos alapelve, hogy a különféle tanulási környezetekben (formális, non-formális, informális) szerzett ismereteket egyenrangúnak tekinti. A tudás értékességének szempontjából nem számít, hogy valaki gyakorlati úton szerzett készségekkel és tudással rendelkezik, vagy esetleg egy tanfolyam elvégzése során sajátította el azokat. Ez azonban egy új látásmódot/felfogást, új megközelítéseket igényel, amely nagyban eltér a korábbiaktól. Ezek az újítások az egész oktatási rendszert, beleértve a felnőttoktatást is átható reformokat kívánnak.

A validáció további előnyeiként említhető meg, hogy az eljárás igénybevételével össze lehetne kapcsolni a szerteágazó tanulási útvonalakat, valamint megoldást nyújtana a már elsajátított ismeretek és egy adott képzési programban szereplő tantárgyak/modulok közötti egyezések és átfedések elkerülésére (előzetes tudás elfogadása/beszámítása).

Napjainkban már köztudott, hogy a motiváció a tanulás egyik legfőbb mozgatóereje. A tanulási motiváció fokozása is a validációs eljárások pozitív hatásai közé sorolható. A validáció bizonyos értelemben összekapcsolható a kreditátviteli eljárásokkal, azonban egy nagy különbség van a két folyamat között. A kreditátvitel csak a formális képzési rendszerhez kötődik, a validáció viszont kiterjed az összes tanulási környezetre.

Ahhoz, hogy a fogalomhasználat színvonalas és gördülékenyen működő legyen, rengeteg időre van szükség. Hosszadalmas és bonyolult folyamat elé nézünk, ha véghez akarjuk vinni a fejlesztéseket, ugyanis a validációval kapcsolatos fogalmak és kifejezések leginkább az angol nyelvből átvett elemeket tartalmazzak.

Hazánkban további problémát jelent a validációs rendszer kialakításában és egyszerűsítésében, hogy a követelményszintek pontos meghatározása és összevetése az egyének már meglévő ismereteivel, akadályokba ütközik. Ennek néhány okára a 2001. évi CI., a felnőttképzésről szóló törvény 17. paragrafusának³ elemzése során lelhetünk, amelyet a validációról szóló kötet (*Derényi András – Tót Éva: Validáció – A hozott tudás elismerése a felsőoktatásban*) is említi.

A felnőttképzési törvényben leírtakkal ellentétben, a gyakorlatban nem valósul meg az előzetes tudás tényleges elismerése. Az eljárás csak bemeneti tudásmérés gyanánt valósul meg, nem kaphatnak felmentést a képzésbe bekapcsolódó tanulók. Ez egyrészt a szabályozás pontatlansága miatt van, másrészt pedig azért, mert a képzési programot nem lehet egyénre szabni.⁴

Az Európai Unió validációval kapcsolatos projektjei, kutatásai

2000-ben a Lisszaboni stratégia, valamint a szintén ebben az évben – az Európai Bizottság által – kiadott vitaanyag, a Memorandum az egész életen át tartó tanulásról

² Derényi András- Tót Éva: Validáció – A hozott tudás elismerése a felsőoktatásban. <http://tamop413.ofi.hu/fejleszt-es-eredmenyei> (2012.10.20.)

³ „(1) A képzési programnak igazodnia kell a képzésben részt vevő felnőttek eltérő előképzettségéhez és képességeihez. (2) A képzésre jelentkező felnőtt kérheti tudásszintjének előzetes felmérését, amelyet a felnőttképzést folytató intézmény köteles értékelni és figyelembe venni.”

⁴ Derényi András - Tót Éva: Validáció – A hozott tudás elismerése a felsőoktatásban (p.10.) <http://tamop413.ofi.hu/fejleszt-es-eredmenyei> (2012.10.20.)

emelte ki az élethosszig tartó tanulás koncepcióját, illetve az oktatással és képzéssel kapcsolatos – szükségés – fejlesztéseket, célkitűzéseket és elvárásokat. A kompetenciák és kulcskompetenciák előtérbe kerülése is erre az időre tehető. A nem formális és informális tanulást problémaköre 2001 óta jelen van az Európai Unió dokumentumaiban. Ekkor kezdődtek a felvetések a formális oktatáson kívül szerzett tudás elismerésével kapcsolatban, ugyanis „a Bizottság az egész életen át tartó tanulást a következőképpen határozta meg: az élet során végzett minden olyan tanulási tevékenység, amelynek célja az ismeretek, készségek és jártasságok fejlesztése személyes, állampolgári, társadalmi és/vagy foglalkoztatási szempontból.”⁵

2004-ben megszülettek a tanácsi következtetések a validáció közös európai elveiről, valamint létrehozták az Europass – keretet (Europass önéletrajz, portfólió, amely tartalmazza az egyén összes szaktudását és kompetenciáját igazoló dokumentumokat).

Az Európai Unióban 2007 óta foglalkoznak a validációval kapcsolatos kísérleti projektekkel és ezek finanszírozásával.

A következő lényeges lépés a témát illetően, hogy 2008-ban elfogadták az európai képesítési keretrendszerről⁶ szóló európai parlamenti és tanácsi ajánlást. Ezt követően, 2009-ben a Bizottság és a CEDEFOP⁷ európai iránymutatásai a nem formális és informális tanulás validációjáról.

A működőképes rendszerek létrehozása a validáláshoz az Európa Tanács 2011-es állásfoglalásában, a prioritások között kapott helyet, s szerepet. 2012-ben pedig egy újabb tanácsi ajánlás látott napvilágot a nem formális és informális tanulás validációját illetően.

Ezek voltak tehát a főbb állomások az európai politikában, amelyek a validáció előmozdításában fontos szereppel bírtak. Az alábbiakban a validációs projektek felsorolása látható, amelyek szerepet játszottak a validációval kapcsolatos európai szintű fejlesztésekben.

A validációval kapcsolatos európai projektek

- AGADE – A Good Adult Educator (2004-2006)
- VINEPAC – Validation of Informal and Non-formal Psycho-Pedagogical Competences of Adult Educators (2006)
- EMAE – European Master in Adult Education (2007)
- Q-ACT – Qualifying the Actors in Adult and Continuing Education (2007)
- ALPINE – Adult Learning Professions in Europe (2007)

⁵ <http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:3JGPa-yfKGsJ:eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do%3Furi%3D%2F2012%2F0485%3FdocId%3D53194&hl=hu> (2012.12.16.)

⁶ „A 2008 áprilisában életbe lépett EKKR (Európai Képesítési Keretrendszere) egy közös európai referencia-keretrendszer, amely összekapcsolja egymással a különböző országok képesítési rendszereit, és olyan fordítási eszközként működik, amely kölcsönösen könnyebben olvashatóvá és érthetőbbé teszi az Európa különböző országaiban és rendszereiben megszerezhető képesítéseket. Két fő célja van: a polgárok országok közötti mobilitásának segítése, valamint egész életen át tartó tanulásuk megkönnyítése.” Mi az EKKR (Európai Képesítési Keretrendszer)? Letöltve: 2012.09.20.

⁷ European Centre for the Development of Vocational Training (Európai Szakképzésfejlesztési Központ)

- QF2TEACH Qualified to Teach (2009-2011)
- BELEID – Key competenses for adult learning professionals (2010)
- CAPIVAL – Capitalizing on Validpack (2011)
- EMAE – European Master in Adult Education (2012)⁸

Láthatjuk tehát, hogy 2004 óta szinte évente indulnak validációs projektek az Európai Unióban. A két kiemelt (vastagon szedett) projekt szorosan összefügg munkám fő témájával, ezért a következőkben a VINEPAC és a CAPIVAL projektekről lesz szó részletesebben.

Az előzőekben említett – validációval kapcsolatos – Európai Unió's főbb állomások és projektek közül tehát elsőként a CAPIVAL⁹ projekt közvetlen előzményét, a VINEPAC¹⁰ projektet kell kiemelnem, amelyben a Validpack nevű – felnőttoktatói kompetenciák validálására alkalmas – eszközt is kifejlesztették. A két projekt kapcsolódási pontja egyértelműen a validáció, s azon belül a Validpack eszköz, amely a felnőttoktatók kompetenciáit hivatott elismertetni.

A VINEPAC egy 2006-os Leonardo da Vinci projekt (projektszám: RO/06/C/F/TH-84201) melynek célja, hogy közös kritériumoknak megfelelően, egységes módszerek segítségével sikerüljön elismerni a felnőttoktatók pszichopedagógiai kompetenciáit, amelyeket a non-formális és informális tanulással szereztek. A projekt egyértelműen innovatív jellegű, hiszen megfelel az új Európai Unió's elvárásoknak, mind az oktatás és képzés, mind pedig a non-formális és informális tanulási eredmények elismerésének tekintetében. A projekt előtérbe helyezi a felnőttoktatók kompetenciáinak fejlesztését is, melynek eredményeként képzettebb oktatói gárda jöhet létre.

A projekt célkitűzései a következők:

- A fenntartható fejlődés érdekében a nem-formális és informális úton szerzett felnőttoktatói kompetenciák validációjának biztosítása;
- Az oktatók folyamatos szakmai képzésének előmozdítása és a validációs eljárás rendszerének bemutatása a projekt partnerországaiban;
- Közös, a felnőttoktatókat érintő pszicho-pedagógiai kompetenciaprofil létrehozása, amely egységes az Európai Unióban;
- Egy olyan validációs eszköz kialakítása, amely alkalmas a felnőttoktatók kompetenciáinak validálására;
- Validációval kapcsolatos fejlesztések és kutatások folytatása.

A projekt célcsoportját a következők alkotják:

- tanárok/oktatók;
- trainerek;
- tutorok;
- tanácsadók;

⁸ Dr. Tratnyek Magdolna – Felnőttoktatói kompetenciák validációja (prezentáció) XII. Országos Neveléstudományi Konferencia Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Budapest 2012. november 8-10.

⁹ CAPIVAL: Capitalizing on Validpack (A Validpack kapitalizációja/felhasználása/hasznosítása)

¹⁰ VINEPAC: Validation of Informal and Non-formal Psycho-Pedagogical Competences of Adult Educators (A felnőttoktatók informális és non-formális pszicho-pedagógiai kompetenciáinak validációja)

- tanterv és programfejlesztők/tervezők;
- felnőttoktatási- és élethosszig tartó tanulás-menedzserek;
- valamint értékelő szakemberek.

A felsorolást illetően evidens, hogy a célcsoportot képező szakemberek mind a felnőttoktatásban tevékenykednek.

A projekt koordinátora a Román Felnőttképzési Intézet – *Romanian Institute for Adult Education (IREA)*, további partnerei a következők:

- Német Felnőttképzési Intézet – German Institute for Adult Education (DIE);
- Barcelónai Egyetem – University of Barcelona – Centre of Research in Theories and Practices that Overcome Inequalities (CREA);
- Munkavállalói Szakszervezetek Uniója – General Worker’s Union (GWU);
- National school of higher agronomy studies (ENESAD);
- Országos Felnőttképzési Fórum – National Adults Training Board (NATB);
- Bukaresti Egyetem – Pszichológiai és Oktatástudományi Kar – University of Bucharest, Faculty of Psychology and Educational Sciences (UB).¹¹

A CAPIVAL egy 2011-es projekt, melynek fő célja – kapcsolódva a VINEPAC projekthez -, hogy kialakítson és fenntartsa egy egész Európára kiterjedő hálózatot, amely elősegíti a VINEPAC projekt során kialakított eszköz, a Validpack tesztelését, forradalmasítását, fejlesztését, valamint terjesztését több mint 20 európai országban.

Ennek a célnak megfelelően a projekt *célkitűzései* a következők:

- Nemzetközi Kapcsolattartó Pontok¹² beszerzése a projektbe.
- Felkelteni az érdeklődést a Validpack iránt, hogy gyorsabban bekerülhessen a „köztudatba”.
- A Validpack hasznosságára és szükségességére való rávilágítás.
- Az érdekelt intézmények/személyek körének kibővítése.
- A projektben való résztvevők bevonása a Validpack folyamatos fejlesztésbe;
- A Validpack tesztelése után – a Nemzetközi Kapcsolattartó Pontoktól – beérkezett vélemények feldolgozása, elemzése és beépítése az eszköz továbbfejlesztésébe.

A CAPIVAL projekt partnerei:

- Román Felnőttképzési Intézet – Romanian Institute for Adult Education (IREA);
- Német Felnőttképzési Intézet – German Institute for Adult Education (DIE);
- Pierre és Marie Curie Egyetem – Pierre and Marie Curie University;
- Hollandiai Egyetem – Alkalmazott Tudományok Kara – (IN)Holland University of Applied Sciences;
- Nemzeti Szakképzési Ügynökség – National Agency of Vocational Training (ACLI);
- Felnőttképzési Egyesület – Associació d’Educació de Persones Adultes (AEPA);
- Associação de Defesa do Património de Mértola;

¹¹ <http://www.vinepac.eu/> (2012.12.18.)

¹² A Nemzetközi Kapcsolattartó Pontok (National Contact Points/NCPs) olyan intézmények, vagy szervezetek lehetnek, amelyek az Európai Unió tagállamaiban vannak, valamint részt vesznek valamilyen felnőttképzési tevékenységben. Ezek az intézmények/szervezetek segítik a Validpack tesztelését és továbbfejlesztését.

– Lettországi Egyetem – University of Latvia.

Nemzetközi Kapcsolattartó Pontok – *National Contact Points (NCPs)*:

A CAPIVAL projekt, illetve a Validpack eszköz tesztelésének alapja egy nemzetközi hálózat, amelynek tagjai az Európai Unió tagállamok felnőttképzéshez köthető intézményei, melyek Nemzetközi Kapcsolattartó Pontként vesznek részt a projektben. Rengeteg ilyen Európai Unió tagország intézménye, vagy szervezete vett részt a CAPIVAL projektben, mint a Validpack eszköz tesztelője (lásd alább: *A CAPIVAL projektben Nemzetközi Kapcsolattartó Pontként résztvevő országok és intézményeik*). Köztük a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar (PTE-FEEK), melynek jómagam is hallgatója voltam. A Nemzetközi Kapcsolattartó Pontként működő intézményeknek/szervezeteknek három fő feladatuk volt:

- 1.) A Validpack eszköz tesztelése az intézmény/szervezet saját környezetében;
- 2.) A Validpack kiértékelésének elkészítése, és a visszajelzés elküldése a Román Felnőttképzési Intézet számára;
- 3.) További részvétel a Validpack terjesztésében és fejlesztésében (ha ez lehetséges). A CAPIVAL projekt Nemzetközi Kapcsolattartó Pontjai között szerepel a Pécsi Tudományegyetem Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar (PTE-FEEK) is. Jómagam jelenleg ennek a karnak az Andragógia MA szakán vagyok hallgató, így kapcsolódhattam be a projektbe és a tesztelési fázisba egyaránt. Miután a 2011-es őszi szemeszter elején a Román Felnőttképzési Intézet felkérésére bekerültünk a projektbe, Dr. Tratnyek Magdolna (CAPIVAL projekt kapcsolattartó, PTE-FEEK) felhívására egy hallgatótársam (Tancsik Richárd) és jómagam jelentkeztünk a feladatra, hogy fordítsuk le a Validpack dokumentumainak lényegét és prezentáljuk azt a tesztelésben résztvevő oktatóknak, illetve hallgatóknak. Itt végeztem empirikus munkám egy részét: forráselemzést, angol nyelvű dokumentumok lefordítását magyar nyelvre, valamint a Validpack összefoglaló prezentációjának elkészítését.

A Validpack tesztelése két fázisból állt. Az első találkozón prezentáltuk a résztvevőknek a Validpack összefoglalóját, valamint az eszköz használatáról is szót ejtettünk. A jelenlévő – tesztelésben résztvevő – oktatók és hallgatók¹³ a Validpack használatával kapcsolatos kérdéseket tettek fel, melyek megválaszolása után a meeting végére egy letisztult képet kaphattak a tesztelést illető feladataikkal kapcsolatban. Ennek megfelelően megfogalmazódtak az első benyomások is az eszközről.

Az eszköz önértékelési részének letesztelésére két hét állt rendelkezésre, ez alatt minden tesztelő egyénileg foglalkozott a Validpack értelmezésével és kitöltésével, valamint az önértékelés elvégzésével. A dokumentumok kitöltése és az eszköz önértékelési fázisának kipróbálása után, az előre megadott szempontok szerint kellett elvégezni az eszköz értékelését. A második és egyben utolsó találkozón – melyre a résztvevők felkészülten érkeztek – megbeszéltük a Validpack használata során felmerült problémákat, tapasztalatokat, valamint sor került egy összegző vélemény megfogalmazására, amelyet vissza kellett küldeni a Román Felnőttképzési Intézet számára. Ezzel fejeződött be a tesztelés, melyben eleget tettünk a projektben való

¹³ A CAPIVAL projekt tesztelési folyamatában résztvevő személyek: Dr. Bajusz Klára; Dr. Kleisz Terézia; Dr. Németh Balázs; Dr. Tratnyek Magdolna; Egervári Dóra; Guncz Szilvia; Folmeg Mónika Radányi Norbert; Tancsik Richárd

szerepünknek. A tesztelés eredménye többek közt a Validpack előnyeinek és hátrányainak megfogalmazása volt. Amelyekről az alábbiakban lesz szó.

A Validpack bemutatása

A „Validpack” a felnőttoktatói kompetenciák validálására alkalmas módszerek összességét tartalmazó egyedülálló és innovatív eszköz, amely segítséget nyújt a felnőttoktatók kompetenciáinak feltérképezésében, dokumentálásában, vizsgálatában és hitelesítésében függetlenül attól, hogy formális, non-formális vagy informális tanulási környezetben szereztek azokat.

A dokumentum tartalmaz, egy úgynevezett „használati útmutatót”, amely a „Handbook” (kézikönyv) nevet kapta, amely a felnőttoktató segítségére szolgál, hogy könnyebben érhesen végig a folyamaton, valamint egy szintén írásos segédletet az értékelést végző szakemberek számára (*Evaluator's guide*). Ezek adnak tanácsokat a validációs folyamat véghezvitelében. A Handbook-ban a leírások és ismertetőik mellett egy táblázat található, amely a felnőttoktató önértékeléséhez szükséges kitölteni. A folyamatban még két ilyen táblázatot kell kitölteni, amely ugyanazokat a szempontokat és elemeket tartalmazza, mint az önértékelő táblázat. Az első táblázat kitöltése tehát a felnőttoktató feladata. A második táblázatot a külső értékelő szakember, a harmadikat pedig a felnőttoktató és a külső értékelő szakember közösen töltik ki.

A Validpack igyekszik a folyamat végére a szubjektivitást a minimálisra csökkenteni, másképp az objektivitást előtérbe helyezni a validációs folyamat során.

A kézikönyv említ egy kritériumot is a Validpack használati jogosultságát illetően. E szerint a meghatározás szerint, az eszközt használatba vevő személyeknek egyéves, vagy legalább 150 órát meghaladó gyakorlattal és tapasztalatokkal kell rendelkezniük az oktatási környezetek valamelyikében, felnőttekkel eltöltött valamilyenfajta foglalkozás/képzés keretein belül. *Tehát minden felnőttoktató elvégezheti a teszt kitöltését, aki legalább egy év szakmai gyakorlattal rendelkezik (legalább 150 órát foglalkozott felnőtt emberek oktatásával/képzésével).* A projekt megalkotói szerint, ez az idő feltételez bizonyos tudást a felnőttek oktatásával kapcsolatban.

A Validpack a felnőttoktatót tehát a trénerrel (trainer) is azonosítja, ez egy tágabb értelmezés, mert idesorolhatjuk a következő beosztásokat:

- oktatók;
- training vezetők;
- oktatás szervezők;
- egyéb, oktatásban dolgozó szakemberek.

A Validpack célcsoportját képezik a VINEPAC projektben meghatározottak:

- tanárok/oktatók;
- trainerek;
- tutorok;
- tanácsadók;
- tanterv és programfejlesztők/tervezők;
- felnőttoktatási- és élethosszig tartó tanulás-menedzserek;
- értékelő szakemberek.

Az eszköz céljai átfogóak és szerteágazóak, melyek meghatározzák a dokumentum irányelveit is. *Ezek célok a következők:*

- Az első és egyik legfontosabb célt, a felnőttoktatók kompetenciájának a felmérése és ellenőrzése, valamint a tapasztalatok dokumentálása képezi.
- A felnőttoktatási tevékenységhez szükséges kompetenciák minimumának meghatározása. A mai napig dilemma, hogy a felnőttoktatás módszertanilag vajon a pedagógia része, vagy külön tudományként kell definiálni. A felnőttoktató személyének definiálása sem egységes, még nem igazán fogadja el a köztudat, úgy, mint tudományos szakembert, pedig a felnőttek képzését elméletileg nem végezhetné el egy olyan pedagógus, aki nem rendelkezik a felnőttekkel való foglalkozáshoz szükséges kompetenciákkal. A Validpack előrelépést jelentene egy egyzakt felnőttoktató-fogalom megalkotásában is.
- Az érvényesítés eredményeire épülő tanúsítvány alapjainak megteremtése.
- Ahogy már említettem, a szakmai portfólió elkészítése fontos része az Értékelő csomagnak, hiszen saját kompetenciáink feltérképezése az első feladatok között található, s a munkaerőpiac világában nagy „kincsnek” számít egy jól összeállított szakmai portfólió, amely többek közt tartalmazza birtokolt kompetenciáink, tapasztalataink és végzettségeink összességét.
- Egy másik fontos cél a napjainknak megfelelő mobilitási szint elérése, amely jelen kontextusban azt jelenti, hogy a felnőttoktatók a határokat átlépve is szerezhettek és adhatnak át tudást más országok felnőttoktatóinak, ezzel is hozzájárulva a nemzetközi andragógiai fejlesztésekhez.
- Az európai szintű, egységes felhasználhatóság, amely az előző célhoz (mobilitás) kapcsolódik.
- A felnőttoktatók folyamatos szakmai fejlődésének biztosítása.

Az eszköz egyik fontos része tehát a felnőtt oktatók kompetenciájának dokumentálása, valamint a felnőttoktatási tevékenységhez szükséges kompetenciák minimumának meghatározása. A mai napig nincs egységes meghatározása, hogy milyen képességekkel, készségekkel és attitűdökkel rendelkezzen egy felnőtteket oktató szakember. Az előzőekben már írtam az andragógus kompetenciákról, amely több véleményt és nézőpontot, köztük a sajátomat is bemutatja a témával kapcsolatban, tehát többé-kevésbé lefedi az imént kérdésesnek vélt felnőttoktatási kompetenciákat.

Úgy gondolom, hogy az andragógia, mint tudomány fejlődésének egy fontos célja, hogy egyrészt kialakuljon egy egységes rendszer, amely azon túl, hogy megállapítaná az andragógia különállóságát a pedagógiától, elismertetné Európa szerte, hogy a felnőttoktatás tudománya fontos és önálló részét képezi az oktatási rendszereknek. Ehhez kapcsolódóan pedig meghatározná, hogy a felnőtteket oktató andragógus szakembereknek kötelezően rendelkezniük kell bizonyos készségekkel/kompetenciákkal.

Másrészt pedig, hogy egy nemzetközi előzetes tudásfelmérő és elismerő rendszert is létrehozhatna, amely segítené az emberek kompetenciáinak és tudásának előhívását és elismertetését. A Validpack éppen egy ehhez hasonló célt tűz ki. Ez a nemzetközi fejlesztési projekt segítségével szolgálhat továbbá az oktatók Európai Unió tagállamai közötti szabad áramlásának előmozdításában.

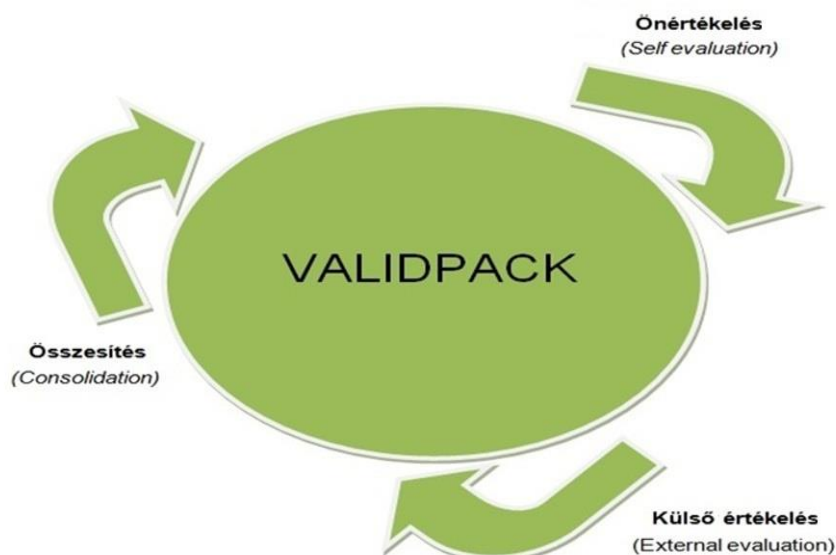
A tapasztalatok és észrevételek megosztására és új metodikák, azaz módszerek elsajátítására az egyik legjobb lehetőség a külföldön való oktatás. Így elérhetővé válna, hogy a tagállamokban folyamatosan fejlődhessen a képzés, vagy a munkaerőpiaci kínálat színvonala. Továbbá lehetőséget biztosítana arra is, hogy a szóban forgó felnőttoktatók munkát vállalhassanak más tagállamokban, akár időszakos vendégelőadóként, ezáltal is növelve szakmai fejlődésüket, ahogy arról már az előzőek-

ben szó volt az új és modernebb módszertani elemek megismerésével, elsajátításával, vagy egy általa ismert technika megosztásával.

A Validpack fejlesztőinek célkitűzései és az eszköz főbb tulajdonságai most már egyértelműek. Azonban ahhoz, hogy teljesen megérthessük ezt a validációs eszközt, először is meg kell ismernünk rendszerének folyamatát és az eszköz használatát.

Ahogy a lenti ábrán látható, a Validpack három fő lépésből áll, amelyek alapján az ellenőrzési és értékelési folyamat végére juthatunk el, azaz az összesítési és hitelesítési fázishoz.

1. ábra: A Validpack folyamatábrája (saját szerkesztés)¹⁴

A fenti ábrán látható három különálló rész adja meg tehát a későbbi eredményt, ami alapján elkészíthetjük a kompetenciák kiértékelését és igazolását vagy ellenkező esetben elvetését.

A következőkben az egyes fázisok részletes kifejtésére/bemutatására kerül sor.

Önértékelés (Self evaluation)

Az első fázis az önértékelés szakasza. Ahogy a nevéből is látszik ez a legszubjektívabb része az értékelő csomagnak, hiszen itt a felnőtt oktató saját maga idézi fel megszerzett képesítéseit, felnőttoktatói tapasztalatait, kompetenciáit, ezzel egy képet alakítva magáról. Ez a technika egy szakmai- vagy állásinterjú is nagyon praktikusnak bizonyulhat, ha esetleg azt a feladatot kapjuk, hogy jellemezzük magunkat (reális/objektív önkritika).

Visszatérve a folyamathoz: az értékelési tesztet végző felnőttoktató először önéletrajzát állítja össze és nézi át, majd visszaemlékezve a tanulási- és munkafolyamatokra, megpróbálja felidézni a tanulmányai és munkája során szerzett kompetenciáit. E szakasz záró pontjaként, pedig kitölti egy táblázatot, amelyben különböző

¹⁴ Saját szerkesztés a Validpack Handbook dokumentum alapján.

kompetenciák közül kell megjelölnie a saját magára illőket. Ezzel kialakul egy önkép, amely segíti a felnőtt oktató munkájában, és a teszt kitöltésében, mindezzel együtt folyamatos szakmai fejlődést biztosítva. A következő fázis folyamatát egy külső értékelő szakember vezeti.

Külső értékelés (External evaluation)

A második rész a külső értékelés, amelyet egy külső – arra jogosult – személy végez. Két folyamatból tevődik össze, az első a felnőtt oktató oktatás közbeni megfigyelése és ennek dokumentálása, a második pedig egy interjú. Ez már objektívebb fázisnak tekinthető, hiszen ebben a részben egy külső szakember végzi a felnőttoktató munka közbeni megfigyelését, az interjú elkészítését és kiértékelését. A második táblázat kitöltése a külső értékelő szakember feladata. Ez ugyanaz a táblázat, mint amit a felnőttoktató az önértékelési szakaszban kitöltött, annyi különbséggel, hogy ez a megfigyelés és az interjúból levont következtetések alapján kerül kitöltésre. Ezzel egészül ki az önértékelés fázisa.

Itt már csak az a kérdés – amelyet majd az összefoglalóban ki is fejtek –, hogy ki az a személy, aki ezt a külső értékelő szakembert megtestesítheti, valamint ki dönti el, hogy ki végezhet ilyen munkát? Egy másik fontos pont, amely az eredménnyel kapcsolatban vet fel kérdést, hogy vajon mennyire, milyen mértékben lehetséges a felnőttoktatók által adott szubjektív véleményeket objektívvá változtatni?

Összesítés (Consolidation)

A harmadik, a folyamat befejező szakasza az összesítés, amelyben az adott felnőttoktató és a külső értékelő szakember az első két lépés (önértékelés; külső értékelés) összehasonlítását, összegzését, valamint a táblázatok „összefésülését” végzi. A harmadik táblázatot együtt töltik ki. Ezzel elkészül a folyamat legobjektívabb táblázata.

A Validpack folyamata után pedig egy jogosult szervezet, vagy intézmény állítja ki a validációs folyamat végtermékét, a kompetencia-elismerő bizonyítványt.

Itt is egy fontos kérdésbe ütközünk: milyen intézménynek lesz jogosultsága egy ilyen feladat elvégzésére? Erre, illetve az előbbi kérdésekre még nem tudjuk a választ, feltehetően még a közeljövőben fognak megoldást találni rá (ha sikerrel jár a projekt).

Véleményem szerint a szóban forgó intézményt hasonlóan kéne megalkotni, mint a Franciaországban és Luxemburgban működő szakértői bírálóbizottságokat, illetve a Hollandiában létező tapasztalatbizonyítvány-kibocsátó szervezetet.

A Validpack előnyei, pozitívumai a következők:

- Komplex, átfogó: jól összefoglalja a felnőttoktatói kompetenciákat. A három lépés pedig teljesen felöleli a folyamatot, amelyre a felnőttoktatói kompetenciák validálásához szükség van.
- A Validpack forradalmasíthatja a felnőttoktatást, ugyanis több dologban is pozitív hatást fejthet ki:
 - Tisztázhatja a felnőtt oktató fogalmát és szerepét, valamint segíthet az andragógia, mint különálló tudomány létezésének alátámasztásában is, így megnyílhat az út a további fejlesztések előtt.
 - Rámutathat a felnőtt oktató kompetenciáira és hiányosságaira, segíti az önértékelést és a korrigálást és így a képzéseket is ehhez lehet majd igazítani.

- Innováció és a nemzetközi kapcsolatok fejlesztése, tapasztalatok megosztása, ez a tudomány fejlődésében nagy előrelépés lehet.
- Az előzetes tudás elismerését is elősegítheti, sürgetheti. Úgy gondolom, napjainkban rendkívül fontos lenne, hogy a tagországok mindegyikében mihamarabb ténylegesen működhessen az előzetes tudás felmérése és elismerése, valamint beszámítása az oktatás összes területén.
- A Validpack előnye továbbá, hogy formális, non-formális és informális oktatásban dolgozó felnőttoktatók köreiből egyaránt elvégezhetőek a tesztek, ezáltal a tesztközösség felnőttoktatók célcsoportjának halmazát nagyban kiterjeszti.
- Előtérbe helyezi a felnőttoktatók szakmai fejlődését.

Ha az előnyöket vizsgáljuk, észrevehetjük, hogy zömében elméleti elemekről van szó, tehát az elképzelések egyértelműen pozitívak, de a gyakorlatban jelentkeznek azok a hibák, amelyeket a tesztelés során véltünk felfedezni. Amikor a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Karán teszteltük a projektet az előnyök mellett a hátrányokról is szót ejtettünk, hiszen kritika nélkül nehéz lenne bármilyen továbbfejlesztést is érdemben kezdeményezni, és végrehajtani. Ezeket szeretném most összefoglalni:

- A webes felület hiánya. Ez az első, ami nehezítheti a Validpack elterjedését, ugyanis általában „pdf” kiterjesztésű fájlban tölthetjük le a dokumentumokat, ami megnehezíti a kitöltést. Ha ki akarjuk nyomtatni ezt a rengeteg oldalt az sok költséggel és pappírral jár. Ha lenne egy online felület, ahol kitölthetjük és visszaküldhetjük értékelésre a Validpack-et, akkor egyszerűbb lenne a kitöltése, illetve több helyre is eljuthatna az Értékelő csomag.
- Színvonal alatti gondolatterkép. A zavaros ábrák, a nem egyértelmű csoportosítások, a színhasználat és a dimenziók elkülöníthetlensége mind-mind nehezítik a dokumentum megértését. A gondolatterkép kivitelezésén is lehetne még javítani.
- Bonyolultság, ismétlések. A dokumentumokban többször is szerepelnek azonos részek, amelyek engem néha összezavartak. Az ábrák például rengetegszer fordulnak elő nagyon csekély módosításokkal (pl. sötétebb árnyalatú háttér). Emellett a kitöltése is hagy maga mögött némi változtatni valót, ugyanis többen jelezték a tesztelők közül, hogy néhány rész nem volt számukra egyértelmű. Kissé bonyolultnak ítélték a Validpack dokumentumait.
- Tisztázatlan fogalmak és kifejezések. Itt a nyelvi problémákat említeném meg, ugyanis nagyon sok a tisztázatlan angol kifejezés, ez akkor válthat ki nehézséget, ha az adott tagállamban mást értenek egy-egy kifejezés vagy fogalom alatt, ezért szükség lenne egy egységes definíció rendszerre, amit minden tagállam egységesen értelmez és elfogad.

Ezek voltak tehát a hibák, amelyek véleményünk szerint jellemzőek a Validpack-re és dokumentumaira. Továbbá kérdések is felmerülnek az Értékelő csomaggal kapcsolatban, amelyekre a Validpack használati útmutatója, a Handbook sem adott konkrét választ. A fejlesztőknek a további munkálatok során meg kell adniuk a választ ezekre a kérdésekre, hogy a továbbfejlesztés sikeresen zárulhasson és egy olyan validáló eszközt kaphassunk, amely a tudomány és a felhasználók számára is teljes mértékben érthető és követhető.

A Validpack tesztelésének eredményeként – a tesztelésben résztvevők véleményeinek segítségével – az alábbi kérdések fogalmazódtak meg:

- Kik jogosultak elvégezni és felülbírálni a külső értékelést?
- Milyen szervezetek jogosultak elvégezni és hitelesíteni az összegzési folyamatot?
- Költségvetés?
- Hogyan jut el a felnőttképzési intézményekhez/szervezetekhez, illetve az egyes felnőttoktatókhoz a Validpack?
- Milyen hatást fejt ki a megfigyelés (külső értékelés)?

Összegezve: a Validpack egy validációs eszköz, amely három fő lépésből tevődik össze, melyekben megtalálhatóak mind a szubjektív, mind pedig az objektív értékelési körülményekkel és tulajdonságokkal tarkított fázisok. Az eszköz alkalmas lehet a felnőttoktatói szakmához szükséges kompetenciák minimumának megállapítására, a felnőttoktatók formális, non-formális és informális tanulási környezetben szerzett kompetenciáinak felmérésére, illetve validálására. Ez a kezdeményezés egy – a validáció – Európai Unió szintű egységes rendszer kialakításának alapja, amely ha megfelelően elterjed, nagy előrelépést jelenthet a felnőttoktatás fejlődésében. Azonban ehhez még sok időre van szükség, – a sok probléma mellett – egyrészt a tagországok felnőttképzési körülményeiben és tulajdonságaiban lévő különbségek, másrészt pedig az eltérő fogalmi meghatározások miatt. A harmadik ok a Validpack második és harmadik lépésében (külső értékelés; összesítés), valamint a folyamat után következő bizonyítvány-kiállításában keresendő, ugyanis itt a külső értékelő szakember és intézmény nincs konkretizálva. Remélem, hogy a fejlesztések és módosítások sikerrel járnak, és végül egy tökéletes eszközt fogunk kapni, amely egységesen alkalmas lesz az egész Európai Unió felnőttoktatóinak validálására. Előmozdítva ezzel a felnőttoktatást érintő szükséges reformokat, valamint a felnőttoktatók európai szintű mobilitását is.

Bibliográfia

- Dr. Perhács János – Szociálandragógia, A felnőtt egyén szocializálása és perszonalizációja, 2011
- Dr. Tratnyek Magdolna – Felnőttoktatói kompetenciák validációja (prezentáció) XII. Országos Neveléstudományi Konferencia Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem Budapest 2012. november 8-10.
- Memorandum az egész életen át tartó tanulásról, 2000, Brüsszel
Internet
- A Capival projekt honlapja <http://www.capival.eu/> (2011.11.03.)
- A Német Felnőttképzési Intézet honlapja <http://www.die-bonn.de/> (2011.11.04.)
- A Román Felnőttképzési Intézet honlapja <http://www.irea.ro/ro/index.php> (2011.11.04.)
- A VINEPAC honlapja <http://www.vinepac.eu/> (2011.11.03.)
- Bajusz Klára: A tanári kompetenciák szerepe az iskolarendszerű felnőttoktatásban <http://feek.pte.hu/kozep/index.php?urlink=1347> (2011.12.28.)
- Beszámoló az UNESCO V. Felnőttoktatási Világkonferenciájáról. <http://www.ofi.hu/tudastar/beszamolo-unesco> (2012.09.05.)
- Dr. Fodor Imréné: Kompetencia alapú, modulrendszerű képzés fejlesztése diasor.
- Fergéné Mészáros Éva, Törökné Beke Ida: Tanulási stílus (prezentáció) www.hamoriftured.sulinet.hu/dokok/tamop/tanulasistil.ppt (2012.03.13.)
- http://www.erak.hu/szemelvenyek/rnfil_01.pdf (2012.08.28.)
- http://www.zskf.hu/uploaded_bookshelf/540361d5255d65a0.pdf (2012.08.30.)
- http://www.euvonal.hu/index.php?op=kerdesvalasz_reszletes&kerdes_valasz_id=1409 (2012.09.19.)

EUROPA – Press Releases

<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/12/936&format=HTML&aged=0&language=HU&guiLanguage=fr> (2012.09.18.)

http://circa.europa.eu/irc/opoce/fact_sheets/info/data/policies/lisbon/article_7207_hu.htm
(2012.09.19.)

http://ec.europa.eu/education/erasmus-for-all/index_en.htm (2012.09.18.)

<http://www.consilium.europa.eu/homepage/highlights/erasmus-for-all-investing-in-europes-youth?lang=hu> (2012.09.18.)